

etické a jiné prvky textu. Tento moment výuky při školní interpretaci literárního textu má charakter problémového řešení.

Žáci řeší rozmanité úlohy spojené s porozuměním textu a učitel hodnotí jejich výsledky. Úkoly jsou často řešeny na základě tichého čtení. Metoda řízeného tichého čtení má tři komponenty, jsou jimi: žák, učitel, umělecký obsah. Cílem řízeného tichého čtení je získat hlubší porozumění a s tím spojený zážitek než u hlasitého čtení. K tomu se používá těchto postupů: globální čtení, analytické čtení, čtení jednotlivých částí textu, diagonální čtení, kurzorické čtení, dokazování, podtrhávání, pořizování nadpisů, srovnávání, dělání závěrů, komentování, polemizování atd. Všechno najednou a na jediném textu ovšem nejde, avšak mnohé aktivity lze v průběhu roku realizovat.

Učitel v první řadě plánuje práci. Při plánování jednotlivých vyučovacích hodin stanoví cíle, určuje práci pro jednotlivé fáze, vždy však musí předvídat, co a v jakém rozsahu je pro žáky únosné. Volí vhodnou motivaci k samostatné práci, stanoví vyučovací formy, individuální, partnerskou a skupinovou práci atd. Úkoly se žákům zadávají ústně nebo písemně, stanoví se požadavky a výsledky práce se kontrolují. V průběhu práce s literárním textem má žák řadu příležitostí k dotazům, k polemikám a diskusím se spolužáky i s učitelem. Tím se dosáhne toho, že čtený text se nesleduje pasívně, bez osobního postoje a zaujetí, nýbrž žák čtené literární dílo prožívá.

Technické modelování a vyučování

Nikolaj Canev

Modely, jako analogie reálných objektů, které žáky obklopují, slouží jako zprostředkovatelé mezi realitou a dětským světem. Pomocí modelů vnímají děti své prostředí, získávají nové vědomosti, srovnávají a obohacují svou zkušenost o věci známé i neznámé. Model je ideálním materiálním základem pro zdokonalování vědomostí a schopností. Jeho prostřednictvím děti provádějí různé poznávací a badatelné postupy. Technické modelování umožňuje stimulovat tvůrčí možnosti a přispívat k osvojování celé řady vědecko-technických poznatků. Při procesu modelování se žák učí zacházet se světem předmětů a ideí. V průběhu modelování se posilují některé charakterové rysy žáků.

Ve vazbě modelování — vyučování lze rozlišit tři aspekty: didaktický, technický, psychologický. Z didaktického hlediska lze technické modelování

chápat jako 1. hru, svobodné reproduktivní nebo tvůrčí činnosti, 2. vyučovací metodu a 3. výzkumnou metodu.

Problém promyšlené integrace modelů a modelování do vyučování je zvláště důležitý z hlediska didaktických cílů a potřeb žáků již od prvních tří tříd. Jestliže ovšem žáka necháme zcela samostatně modelovat, nenaučí se to, co je potřeba, jestliže však příliš zdůrazníme vzdálenější cíl můžeme narušit jeho zájem. Vysokou didaktickou hodnotu modelování uplatníme jen vyváženým vztahem dvou aspektů: hry a badatelského přístupu. Podceňování tohoto hlediska snižuje výchovně vzdělávací hodnoty modelování. Optimalizace vyučovacího procesu technického modelování předpovídá vhodné učební osnovy i respektování všech ostatních podmínek včetně materiální základny, přiměřenosti a zájmu žáků.

Umění a počáteční vyučování

K. Sapundžievová, N. Bojadžievová

Jako specifický výchovný cíl estetické kultury v počátečním vyučování je třeba vidět osvojování všeobecného obsahu základních forem lidských kulturních hodnot, které zabezpečují celkový rozvoj osobnosti. Nejpřirozenější formou osvojování estetické kultury malými dětmi je seznamování se s uměleckými výtvary a přiměřená umělecká tvořivá činnost (receptivní, interpretační a tvořivá). Je třeba, aby umělecká činnost ve škole se realizovala jako vedoucí forma, neboť jen tak se uskuteční plnohodnotný rozvoj osobnosti v tomto vývojovém období.

Nutnost demokratizace a humanizace všeobecného vzdělání se odpovídajícím způsobem odráží i v počáteční škole. Stejný přístup si vyžaduje i umělecká výchova, proto vyučování i výchova se musí opírat o obecně lidské hodnoty a národní humanistické tradice. To ovšem vyžaduje respektovat určité podmínky. Je to především místo a cíl literatury, umění, uměleckých tvořivých činností na všech stupních škol a konkrétně i v počáteční škole. Na tomto stupni se vytvářejí základy estetické kultury osobnosti a v souladu s tím vyučování v předmětech estetického cyklu má úvodní charakter.

Druhou podmínkou je zásadní změna některých hledisek při osvojování si umění a výchova prostřednictvím umění. Je nezbytné, aby se žáci neorientovali příliš na odborné znalosti, ale více na emocionálně estetickou kulturu osobnosti. Proto je nutná určitá změna orientace vzhledem k umělecko-tvůrčí dominantě jako převládající činnosti. Analýza dosavadní praxe uká-